

Tämä on rinnakkaistallenne.

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Marjamaa, Minna; Tolonen, Tiina; Nyqvist, Antti

Julkaisun nimi: Theseuksen teinivuodet - mitä tapahtuu vuonna 2022

Julkaisuvuosi: 2021

Versio: Kustantajan versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Marjamaa, M., Tolonen, T. & Nyqvist, A. (2021). Theseuksen teinivuodet: mitä tapahtuu vuonna 2022. Kreodi, (5).

<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021121260181>

Theseuksen teinivuodet - mitä tapahtuu vuonna 2022

12.12.2021

PHOTO BY [IAN SCHNEIDER](#) ON [UNSPLASH](#)

Mitä Theseus-toimisto tekee ensi vuonna? Löytyykö jostain ohjeita uusille käyttörajatun kokoelman ammattikorkeakouluille? Theseuksessa viedään jatkossa läpi aloitettuja kehityskohteita ja valmistellaan tulevia uudistuksia. Käyttörajatun kokoelman jatkokehittäminen on tässä keskeinen työ. Theseus-toimiston väkeä pitää kiireisenä myös avoimen tieteen edistämiseen liittyvät asiat ja tietenkin perustyö kentältä tulevien kysymysten parissa.

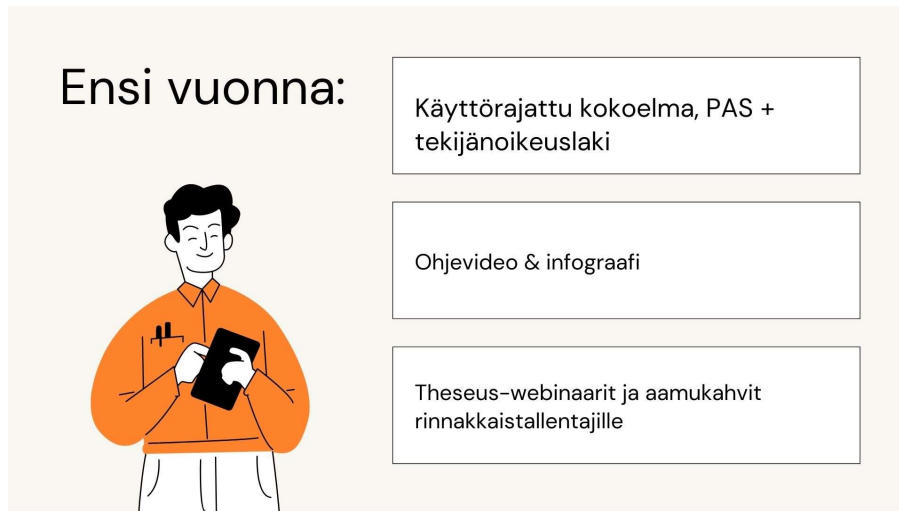
AMKIT-konsortion toiminnasta tehdään joka vuosi niin toimintakertomus kuin toimintasuunnitelma seuraavalle vuodelle. Nämä dokumentit löytyvät konsortion wikistä avoimesti. Suunnitelma käsitellään joryssä ja hyväksytään.

Theseus-toimintasuunnitelma 2022

Ensi vuoteen on suunniteltu Theseuksen käyttörajatun kokoelman edistäminen ja siihen liittyvien toimintojen kehittäminen. PAS-käyttöönoton valmistelua jatketaan erityisesti PDF/A-konversion ja validoinnin osalta. PlanS-kehitystyötä seurataan ja valmistellaan Theseusta

PlanS-vaatimukseen yhteensopivaksi. Tekijänoikeuslain uudistusta ja sen mahdollista vaikutusta rinnakkaistallennukseen ja tiedonlouhintaan Theseuksessa seurataan myös tiiviisti.

Theseus-tallennusprosessin kulusta tullaan tekemään tallentajia varten ohjevideo ja infograafi, muutakin markkinointimateriaalia on suunnitelmassa. Rinnakkaistallentajien aamukahvit sekä Theseus-yhteyshenkilöwebinaarit jatkuvat vuoden 2021 tapaan. Lisäksi ei pidä unohtaa, että Theseus-toimistossa tehdään koko ajan paljon työtä yksittäisten ammattikorkeakoulujen ja opiskelijoiden ongelmien ratkomiseksi. Jonkin verran toimistoa tulee mahdollisesti työllistämään myös metadatauudistukseen liittyvät asiat sekä tuleva Dspace-päivityskierros, joka ei Theseuksen osalta ensi vuonna kuitenkaan ole vielä ajankohtainen.

Kuva 2. Theseus-toimiston ensi vuoden tehtäviä.

Käyttörajatun kokoelman toinen aalto

Theseuksen käyttörajatun kokoelman toinen aalto on vuorossa tammikuussa 2022: tiistaina 18.1. normaalin huoltokatkon aikana kuusi seuraavaa ammattikorkeakoulua saavat käyttörajatun kokoelman käyttöönsä. Nämä organisaatiot ovat Arcada, Diak, Haaga-Helia, JAMK, LapinAMK ja TurkuAMK. Käyttöönoton jälkeen jo 14 ammattikorkeakoulua on mukana palvelussa ja kolmanteen aaltoon on jo kolme ammattikorkeakoulua ilmoittautunut mukaan. Sen tarkempaa ajankohtaa ei ole vielä määritetty.

Käyttörajatun kokoelman ensimmäisen aallon yhteydessä tehtiin muun muassa Haka-kirjautumiseen liittyviä korjauksia, joten tammikuisen käyttöönoton pitäisi sujua mutkattomasti. Mukaan tulevia ammattikorkeakouluja varten olemme valmistelleet käyttörajatun kokoelman check listin, joka toivottavasti auttaa mahdollisissa ongelmakohtissa.

**SAITKO OPINNÄYTETYÖN
VALMIIKSI? ONNITTELUT!**

Opinnäytetyön palauttaminen onnistuu nyt kahdella tapaa:

- tallennus Theseuksen avoimeen kokoelmaan tai
- tallennus Theseuksen käyttörajattuun kokoelmaan.

Käyttörajattu kokoelma tarkoittaa, että työn PDF näkyy vain ammattikorkeakoulun määrittelemässä IP-avaruudessa, metatiedot internetissä avoimesti.

 THESEUS

Kuva 3. Saitko opinnäytetyön valmiiksi? Theseukseen voi tallentaa kahdella tapaa: avoimeen ja käyttörajattuun kokoelmaan.

Käyttörajatun kokoelman check list

Ensimmäisessä käyttöönotossa havaittiin muutamia ammattikorkeakoulujen toimintamalleihin liittyviä kysymyksiä, jotka on hyvä selvittää ennen käyttöönottoa. Tarkistakaa ja miettikää seuraavat kysymykset IT-tuen, opettajien ja mahdollisesti lakimiehen kanssa.

Käyttörajatun kokoelman Check list

- **IP-rajaus:** Millainen IP-avaruus on tarkoituksenmukaista ammattikorkeakoulunne näkökulmasta ottaa käyttöön? Onko korkeakoulussanne koulutusaloja, jotka toivovat erityisen tiukkaa rajausta?
- **Ohjeet omalle ammattikorkeakoululle:** Nämä ohjeet kannattaa tehdä muiden ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä ja valmistumista koskevien ohjeiden yhteyteen.
- **Siirrot, poistot ja muut erityiskysymykset:** Jos opiskelija haluaa jatkossa siirtää työnsä avoimesta kokoelmasta käyttörajattuun, miten ammattikorkeakoulussanne toimitaan?
- **Tiedottaminen:** Tiedotteita kannattaa tehdä niin opiskelijoille ja henkilökunnalle kuin mahdollisesti järjestää avoin tiedotustilaisuus kaikille kiinnostuneille.
- **Wihi ja käyttörajattu kokoelma:** Kun Wihi myöhemmin integroidaan Theseukseen, tulee silloin huomioida sekä avoin että käyttörajattu kokoelma.

Käyttörajatun kokoelman check list

IP-rajaus	Ohjeet omalle amkille	Ongelmakohtien check list	Tiedottamisen suunnittelu	Wihi & Theseus
-----------	-----------------------	---------------------------	---------------------------	----------------

Kuva 4. Käyttörajatun kokoelman check list kertoo keskeiset selvitettävät asiat ennen käyttörajatun kokoelman käyttöönottoa.

Ongelmakohtien check list - siirrot ja poistot

Käyttörajatun kokoelman ensimmäinen aalto on tänä syksynä omissa korkeakouluissaan selvittänyt periaatteellisia opinnäytetyön julkisuuteen ja säilytykseen liittyviä kysymyksiä. Ratkaisut vaihtelevat jonkin verran ammattikorkeakoulujen välillä. Tässä kootusti keskeisiä asioita, joita kannattaa pohtia.

Ongelmakohtien check list:

- Opiskelija itse haluaa siirtää työn Theseuksessa avoimesta kokoelmasta käyttörajattuun kokoelmaan.
- Opiskelija itse haluaa siirtää työn Theseuksen käyttörajatusta kokoelmasta avoimeen kokoelmaan.
- Opiskelija ei halua tallentaa opinnäytetyötä Theseuksen avoimeen eikä käyttörajattuun kokoelmaan esim. turvakieltoon vedoten.
- Opiskelija haluaa poistaa aiemmin tallennetun opinnäytetyön Theseuksesta joko avoimesta tai käyttörajatusta kokoelmasta esimerkiksi turvakieltoon vedoten.
- Opiskelija haluaa tulla unohdetuksi ja vaatii opinnäytetyön poistamista Theseuksesta joko avoimesta tai käyttörajatusta kokoelmasta.
- Opinnäytetyön toimeksiantaja pyytää opinnäytetyön poistamista Theseuksen avoimesta kokoelmasta.
- Opinnäytetyön toimeksiantaja pyytää opinnäytetyön poistamista Theseuksesta käyttörajatusta kokoelmasta.

Näitä asioita miettiessä on hyvä muistaa, että opinnäytetyö on julkinen asiakirja ([Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621](#)). Opinnäytetyön tekijänoikeus on aina opiskelijalla, ei toimeksiantajalla. Tietosuojavaltuutetun toimiston sivuilla on [opas opinnäytetöiden tietosuojasta](#). Se pohjautuu vanhaan lainsäädäntöön, mutta periaatteet ovat edelleen samat. Oppaassa viitataan julkisuuslain 20 §:ään, jonka mukaan tiedottamisperuste oikeuttaa pitämään internetissä esillä tietoja opiskelijoiden laatimista opinnäytetöistä.

Siirrot käytännössä

Aiemmin Dspacen ominaisuuksiin kuului, että jos tietueeseen halutaan kohdistaa rajoituksia, ne tulevat voimaan vain silloin kun tietue syötetään ensimmäistä kertaa. Tämä tarkoitti sitä, että kun käyttörajattuun kokoelmaan tallennettuun opinnäytetyöhön vaihdettiin pdf-tiedosto tai työ siirrettiin avoimesta suljettuun kokoelmaan, käyttörajaus ei enää koskenut sitä.

Tämän ongelman on Kansalliskirjasto saanut korjattua. Nyt kokoelmasta toiseen siirrettäessä oikeudet pysyvät kunnossa myös käyttörajattujen kokoelmien töiden osalta. Tämä tarkoittaa siis sitä, että jos rajatusta kokoelmasta siirtää avoimeen tai toisinpäin, tai käyttörajattuun tallennukseen vaihdetaan tiedosto, niin tiedoston oikeudet periytyvät uudesta kokoelmasta. Muutos ei kuitenkaan koske julkaisujen embargoja. Ohje siirtoihin löytyy [Theseus-wikistä](#).

Siirtoja tehdessä Theseuksen käyttöliittymässä on kuitenkin huomioitava muutamia asioita. Avoimella ja käyttörajatulla kokoelmalla on kummallakin omat julkaisulisenssinsä, jonka opiskelija itse hyväksyy tallentaessaan työnsä. Käytännössä siis jos työ siirretään avoimesta käyttörajattuun kokoelmaan, työn julkaisulisenssiksi jää avoimen kokoelman lisenssi. Julkaisulisenssi ei kuitenkaan näy käyttäjille Theseuksessa. Näitä kysymyksiä varten järjestetään tammi- tai helmikuussa Theseus-aamukahvit, jossa voidaan keskustella asiasta.

Theseus ja PAS

Kun PAS-siirtojen aloittaminen on siirtynyt, on herännyt keskustelua pitkäaikaissäilytyksen hinnasta. Kansalliskirjasto järjesti 9.12. webinaarin Julkaisuarkistojen aineistot pitkäaikaissäilytykseen?, jossa myös AMKIT-konsortiolla oli puheenvuoro. Tilaisuudessa kävi ilmi, että Kansalliskirjasto saa Opetus- ja kulttuuriministeriöstä rahaa kulttuuriaineistojen PAS-siirtoja varten, joten ammattikorkeakouluille PAS-siirroista ei tule kustannuksia.

Formaatista ja validoinnista keskusteltiin myös. CSC tekee siirtokelpoisessa formaatissa (PDF) olevien tiedostojen konversion säilytyskelpoiseen tiedostomuotoon(PDF/A). Tämä on paljon resursseja vaativaa, joten siksi olisi hyvä alun ison konversion jälkeen saada materiaali valmiiksi säilytyskelpoisessa formaatissa eli PDF/A-muodossa.

Aikataulu on vieläkin auki.

Kirjoittajat

Minna Marjamaa

tietoasiantuntija

Laurea-ammattikorkeakoulu

[Kirjoittajan muut artikkelit](#) >

Tiina Tolonen

Informaatikko

Tiina Tolonen on informaatikko Tiedekirjasto Pegasuksessa, joka palvelee Oulun yliopistoa ja Oulun ammattikorkeakoulua.

[Kirjoittajan muut artikkelit](#) >

Antti Nyqvist

tietoasiantuntija

Haaga-Helia

[Kirjoittajan muut artikkelit](#) >

Artikkelin tiedot

Kirjoittaja: Minna Marjamaa, Tiina Tolonen, Antti Nyqvist

Número: 5/2021 Joulunumero

URN: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021121260181>

Lisenssit

Tämä teos on lisensoitu [Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).